

VALENTIN SILVESTRU:

„Spectacole în cerneală“

Practica noastră teatrală valoroasă trebuie să rămână — și rămâne — înscrisă în file de cronică. Esența ei — punct de reper sigur pentru dezvoltarea viitoare — se cere însă și teoretizată. E vorba de necesitatea sintezelor privind fenomenul teatral în curs de desfășurare și încă de cea a sintezelor formate din paginile scrise periodic de un cronicar (cele din urmă vădind unitatea concepției, stabilitatea criteriilor criticului).

Dacă admitem din capul locului ca reale aceste două necesități de „teoretizare“, nu putem să nu considerăm imediat ca prețios, cerut, util, un volum de „studii teatrale“ ca cel semnat de Valentin Silvestru („Spectacole în cerneală“, apărut la Editura Meridiane, 1972), volum care răspunde acestor două cerințe.

A ne închipui acum că Valentin Silvestru dă o teoretizare seacă, abstractă, ar fi greșeala supremă căci autorul teoretizează, sintetizează, dar avînd un permanent sprijin în datul concret (fapt foarte firesc, dat fiind că lucrarea s-a născut „din exercițiul critic practicat între anii 1968—1971“).

Sinteza nu va voi astfel să șocheze, să dea la iveală fapte de o senzațională nouătate; ea va fi doar mărturia atentă, aleasă, a unei perioade din istoria teatrului nostru, ea va demonstra cum, pas cu pas, se scrie această istorie.

Plăcerea lecturii e plăcerea reconfirmării unor succese (sau insuccese) existente, cunoscute, pe baza unor linii directoare. O asemenea coordonată e constituită pentru Valentin Silvestru de „conceptul românesc de teatralitate“, concept de care se leagă rolul teatrului într-un anumit timp, loc, raportarea la un anumit public (cu funcție crescîndă), concept care subliniază *atitudinea* teatrului românesc de azi, manifestată la rîndu-i prin sentiment civic, libertatea alegerii formei, caracter popular, național.

Pentru demonstrarea conținutului conceptului nou de teatralitate criticul discută în continuare aportul adus de tînăra regie românească — existentă clar ca *școală* — analizînd noile raporturi ale regiei cu literatura (și intercondiționarea lor, în sensul că regia poate influența un anumit stil al dramaturgiei), raporturile regiei cu actorul (și determinarea acelei prețioase idei de „echipă“), cu scenografia, toate fiindînd în vederea stabilirii unității organice, a stilului și actualității operei scenice.

Dacă apreciem în primul rînd această secțiune a lucrării, nu uităm să amintim rîndurile privind — istorie și actual — condiția actorului român și, mai ales, pe cele care demonstrează „resurecția dramei“, vorbind despre politizarea și problematizarea istoriei în noile drame istorice (sau de o „remitizare în plan conceptual“, ca în cazul lui Paul Anghel), despre drama de orientare socială (cu reprezentantul ei original, Teodor Mazilu), despre cea a „cazului de conștiință“ (D. R. Popescu) și cea „ontologică“ (Marin Sorescu).

Alături de fluența ideilor, în fiecare parte a cărții remarci, ca o constantă, deosebita mobilitate, ușurința apropiierilor (ne întîmpină Vianu și Duvignaud, Ion Sava și Barthes, Caragiale și Brecht, Davila și Alfonso Sastre, Thibaudet și Blaga), înscrierea noii teatralități într-un circuit deschis.

Este evitat astfel tocmai pericolul închisurii între barierele anilor parcurși, obținîndu-se o cronică în desfășurare (în sensul de cronică a timpului, nu de cronică pentru ziar). Făcînd o adevărată operă de montaj, autorul surprinde perioada în dinamica ei — cum dealtfel își propusese (și „lămurirea“ pe care o dă Valentin Silvestru e atît de demonstrată de carte, încît prin ce spunem noi repetăm într-un fel autorecenzia autorului).

Și toată această dinamică este dezvăluită mai ales cu ajutorul exemplelor — exemple de creații regizorale, actricești, scenografice, argumente introduse firesc în demonstrație.

Iar dacă regretăm că unele spectacole, idei, nu-s dezvoltate mai pe îndelete, partea a doua, de cronici teatrale, vine ca o completare, ca justificare și ilustrare a părerilor teoretice.

În cronicile sale, criticul merge dincolo de catalogările obișnuite, comode (ca în cazul lui Paul Anghel), face operă de — foarte utilă — cultură teatrală (punînd, de exemplu, în paralel, opinii diderotiene și soluții concrete din *Nepotul lui Rameau* de la teatrul „Bulandra“).

Avem, astfel, în față mereu — și în primul rînd — spectacole, spectacole-etalon sau spectacole care ele sînt de vină cînd autorul e acuzat de neteatralitate, spectacole cu mare rost sau fără niciun rost, toate într-o „cerneală“ nu neutră, ci „colorată“, care formulează aprecieri foarte plastice, printr-o exprimare suplu nuanțată.

Manuela Mihăilescu